

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVL Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 26. JUNIJA (JUNE 26), 1944 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 124

Ameriške napadalne čete udrle v Cherbourg s treh strani!

Zavezniški topniški oddelki bombardirajo zadnjo nemško trdnjavo na polotoku. Trije nemški generali ubiti v akciji na francoski fronti. — Novi bombni napadi na rumunska oljna polja in železniške proge v Jugoslaviji. — Ruska armada zdrobila nemške bojne linije na obeh straneh Vitebska v Beli Rusiji v veliki ofenzivi. — Ameriški letalci potopili nadaljnjih pet japonskih parnikov in sestrelili 72 bojnih letal

LONDON, 26. jun. — Ameriške napadalne čete so udrle v Cherbourg s treh strani. Glavni zavezniški stan pravi, "da je tretje največje francosko pristanišče mesto skoraj v naših rokah."

Zavezniški topniški oddelki bruhajo izstrelke na Cap de la Hague, zadnjo nemško trdnjavo na severozapadnih konci polotoka Cherbourg.

Ameriška častniška agentura Associated Press poroča, da so enote ameriške armade udrle v Cherbourg dvajseti dan po zavezniški invaziji Normandije pod kritjem bombardiranja nemških pozicij s kopnega, morja in iz zraka.

Nemška častniška agentura DNB je priznala, da so ameriške čete zavzele mesto.

Izgleda, da je ameriška sila, kateri poveljuje general Omar N. Bradley, zajela nemško vojaško posadko okrog 30.000 moč. Nemci so, ko so uvideli, da ne bodo mogli vzdržati pritiska, začeli uničevati pomole in druge naprave v Cherbourg.

Pearl Harbor, Havaji, 25. jun. — Admiral Chester W. Nimitz je naznanil, da so ameriški letalci napadli in potopili pet nadaljnjih japonskih parnikov in ladij, šest pa poškodovali v bližini Saipana, otoka Marijanskih grup, v spopadih v zraku pa sestrelili 72 japonskih bojnih letal.

London, 24. jun. — Ameriške čete so prebile nemško trdnjavo črto na južni strani Cherbourg med Mont du Rocom in Otevillem ter zasedle strateške višine v bližini La Mare Canarda, eno miljo od središča velikega francoskega pristanišnega mesta.

Kljub močnemu odporu nemške sile je očitno, da ne bo mogla dolgo vzdržati pritiska. Usoda Cherbourgja je bila zapečaten, ko so ameriške čete zavzele hrib Tourlaville, eno miljo od morja. Ta hrib dominira vzhodni sektor Cherbourgja.

Ameriške kolone so presekale vse ceste, ki vodijo iz Eglise v vzhodni del polotoka. Jekleni obroči okrog nemške vojaške posadke se zožuje. Ameriške čete dominirajo vse dostope do Cherbourgja in nemška posadka je obkrožena s treh strani. Posadka tvori vojniki, stari 40 in več let. Ta ne more biti ojačana in nima opreme za uprizaritev protinapadov.

Zavezniško poveljstvo poroča, da so ameriške, britske in kanadske čete ujele čez 15.000 sovražnikov v Normandiji v zadnjih dneh. Ljute bitke so v teku pri Cherbourgju, Longrayju in v sektorju Tilly-sur-Seuilles. Britske in kanadske čete v tem sektorju so odbile naskoke nemških oklopnih kolon na svoje pozicije in vrgle sovražnika nazaj z velikimi izgubami.

Radio Berlin je naznanil, da je bil general Heinz Hellmich ubit na francoski fronti. On je tretji nemški general, ki je bil ubit v akciji. Prej sta bila ubita generala Eric Marcks in Fritz Witt. Slednji je bil poveljnik desete nemške oklopne divizije.

Ameriška in britska letala so ponovno bombardirala nemška mesta in industrijska središča in napake baze pri Pas-de-Calaisa, Francija.

Rim, 24. jun. — Nemške čete, ki

Vlada vrnila premogovnike lastnikom

Samo dva še pod njeno kontrolo

Washington, D. C., 24. jun. — Federalna vlada je vrnila izjemno dve vse premogovnike lastnikom in s tem v bistvu zaključila poglavje najdaljšega in najbolj zamotanega delavskega konflikta v vojnem času.

Notranji tajnik Harold L. Ickes, ki je prevzel kontrolo nad premogovniki, ko jih je vlada zasegla, da se produkcija premoga nadaljuje, je rekel, da je silno vesel, ker se je iznebil dela, katerega ni nikdar iskal.

"Rudarji in operatorji morajo zdaj prevzeti odgovornost, da bodo premogovniki obratovali s polno paro, da se zadosti potrebam dežele v vojni," je dejal. "Na podlagi trdne mezdne pogodbe ni nobenega vzroka za stavke ali ustavitve dela."

V smislu Ickesove odredbe so bili vsi premogovniki vrnjeni kompanijam razen dveh, ki sta lastnina Jewell Ridge Coal Corp. of Virginia. Ta korporacija se je uprla podpisu pogodbe z unijo United Mine Workers, katere predsednik je John L. Lewis. Vložila je tožbo pri federalnem sodišču, da to odloči, ali mednarodni zakon krije čas, ki ga rudarji pripravijo, ko gre do delo in odhajajo z dela.

Green predložil program republikancem

Zahteval je preklic protistavkovnega zakona

Chicago, 24. jun. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je nastopil pred člani odbeka za resolucijo republikanske stranke in predložil program svoje organizacije za apelo, naj mu posveti vso pozornost. Konvencija republikanske stranke, na kateri bo imenovan kandidat za predsednika Združenih držav, se prične v ponedeljek.

Greenov program vsebuje deset točk. Ena zahteva koordinacijo vseh delavskih zadev pod federalnim delavskim departamentom. Ta naj bi dobil tajnika, ki naj bi v resnici reprezentiral delavske interese. Green je prisilil s tem kofuto delavski tajnici Frances Perkins, ki ima ta urad še enajst in pol leta.

Predsednik ADF je predlagal tudi amandiranje delavskega zakona tako, da bodo delavci dobili večjo oblast v določanju značaja kolektivnih pogajanj, in preklic Connally-Smithovega protistavkovnega zakona.

William L. Hutcheson, delegat iz Indiane in predsednik mednarodne bratovščine tesarjev, je bil imenovan za načelnika odbeka za delavske zadeve. On je podpredsednik ADF.

Kompanija toži unijo za odškodnino

Baltimore, Md., 24. jun. — James Gibbons Co. je pri federalnem sodišču vložila tožbo proti krajevni uniji mednarodne bratovščine voznikov, soferjev, pomagateljev in skladiščnih delavcev, ki spada v Ameriško delavsko federacijo. Kompanija zahteva odškodnino \$500.000 od unije, ker je ovirala delo s stavkami. V tožbi so omenjeni Harry Cohen, predsednik unije, in drugi uradniki.

DUHOVNIK PONOSN NA SVOJO RDEČO ZVEZDO

Pojasnil je, zakaj se je pridružil partizanom

GROZODEJSTVA OKUPACIJSKE SILE

Kairo, Egipt, 24. jun. — (Poroča Richard Mowrer) — "Vi nosite rdečo zvezdo na svoji kapi! Ali vas ni sram?"

Tako sta nagovorila v slovenščini dva častnika kraljevske jugoslovanske armade katoliškega duhovnika Antona Stambuka, ko sta ga srečala v neki knjižarni. Kakor vsi Titovi partizani, nosi tudi on rdečo zvezdo na svoji kapi. Stambuk je prišel v Kairo iz taborišča jugoslovanskih beguncev v coni Sueškega prekopa na pobočju apostolskega delegata. To je bil njegov prvi obisk tega vročega in zapršenega mesta.

Stambuk je nekaj časa motril častnika in potem odgovoril: "Da, nosim rdečo zvezdo in ni mi sram."

Častnika sta začudeno gledala duhovnika nekaj časa, nato pa sta molče odšla iz knjižarne.

Stambuk, ko smo se ponovno sestali z njim, se je smehljaj, ko nam je opisal incident v knjižarni. Častnika najbrže ne bi bila prišla v tako zadrego, ako bi bila prej slišala duhovnikovo povest. Ko smo se štiri mesece prej prvič sestali s Stambukom v taborišču, smo ga vprašali, zakaj se je pridružil partizanom. On je odgovoril:

"Pridružil sem se partizanom iz razloga, ker mislim tako kot misli ljudstvo."

Potem je pojasnil svojo povest v detaljih. "V prvih dneh vojne sem bil tajnik škofa na otoku Braču v bližini dalmatinskega obrežja," je dejal. "Jaz prihajam iz vasi Selce na tem otoku. Videl sem nemške in italijanske invaderje in učinke okupacije. Invaderji in Pavelčevi ustaši so pobijali ljudi in požigali vasi in videl sem svoje prijatelje, ki so bežali v hribe k partizanom. Odločil sem se, da se jim pridružim in škofu sem razkril svojo željo."

"Kaj je rekel škof, ko ste mu povedali svojo željo?"

"Rekel je, da lahko grem, če hočem, in da ne bo ugovarjal, pa sem šel."

"Kakšno je bilo stališče cerkve v Jugoslaviji glede konflikta med partizani in ustaši?" je bilo nadaljnje vprašanje.

"Vatikan," je odgovoril Stambuk, "je bil nevtralen, dasi je bilo očitno, da se je več duhovnikov v katoliški Sloveniji in Hrvaški ogrevalo za Pavelčev. Bili so proti partizanom, ker jih je Pavelčev zagotavljal, da bo katoliška cerkev dobila večjo moč in oblast. Mnogi so to zagotovo pozdravili. Gotovo je, da so partizani pobili mnogo duhovnikov, ki so imeli zveze s Pavelčevom in njegovimi ustaši. Sovražnik je tudi pobijal duhovnike, ki so bili naklonjeni partizanom. Na Braču so ustaši razsekali duhovnika Simunovića Kuznovo na kose potem, ko se je zavzel za prebivalce vasi Gornji, katere so ustaši pobijali. To so storili, čeprav je bilo znano, da je bil Kuzna bolj naklonjen njim kot partizanom."

Stambuk je razkril, da so on in drugi prebivalci otoka, ki niso bili sposobni za vojaško službo, dobili priliko ukrcanja na neko zavezniško ladjo, s katero so se odpeljali na Srednji vzhod. Rekel je, da so partizani sprejeli duhovnike kot svoje in prijatelje in da vsi lahko opravljajo svoje dolžnosti. Dalje je povedal, da sta dve italijanski diviziji, ki sta se nahajali v Dalmaciji, pridružili partizanom, ko je Italija kapitulirala pred

Domače vesti

Oblaki
Chicago.—Gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete je obiskal Cpl. Leo Cretnik, Camp Phillips, Kans.

Iz Clevelanda

Cleveland, O.—V bolnišnici je umrl Frank Sirca, star 62 let in član društva 53 SNPJ. Doma je bil iz Dolenjega Logateca na Notranjskem. V Clevelandu je bival 38 let. Zapuška žena, tri sinove, tri hčere, enajst vnukov in več drugih sorodnikov. — V Detroitu, Mich., je umrla Nettie Lasko, rojena Peskar, stara 44 let. Njeno truplo je bilo poslano v Cleveland, kjer je bilo pokopano. Zapuška žena, dve hčeri, enega sina, mater in tri sestre. — V žensko bolnišnico se je podala Eva Coff, znana kulturna delavka in žena tajnika Slovenskega delavskega doma na Waterloo Rd. Prijatelji ji žele hitrega okrevanja.

Nov grob v Penni

Slovan, Pa.—Dne 21. t. m. je umrl Matt Raznus, po narodnosti Poljak, član društva 241 SNPJ. Zapuška žena, pet sinov (dva pri vojakih), šest hčera in več sorodnikov.

Tornado zajel dve državi

Čez sto ljudi izgubilo življenje

Pittsburgh, Pa., 24. jun.—Čez sto ljudi je bilo ubitih in na stotine ranjenih v tornadu, ki je divjal v južnozgodnji Pennsilvaniji in severozgodnji West Virginiji. Tornado je podrl več sto hiš in na tisoče ljudi je ostalo brez strehe.

Bolnišnice so natrpane z ranjenci. Izruvana drevesa ležijo na cestah in ovirajo promet. Prizadete so predmestja na južni in vzhodni strani Pittsburgha.

Tornado je zahteval največ žrtve v Shinnstonu, W. Va., in okolici. Najmanj 27 ljudi je izgubilo življenje. Hudo prizadete so naselbine v okrajih Green, Washington in Indiana v Pennsilvaniji. Pozvračena škoda znaša več milijonov dolarjev.

Proti zvišanju plač jeklarskim delavcem

Washington, D. C., — 24. jun. J. M. Larkin, podpredsednik Bethlehem Steel Co., je pri zasedanju pred vojnimi delavskimi odbori dejal, da bi se stroški jeklarskih kompanij povečali za \$120.000.000 letno, če bi se pristale na zvišanje plače članom jeklarske unije CIO za 17 centov na uro. Trdil je, da unija ne upošteva ekonomskih dejstev.

Eksekucija nemškega špiona v Angliji

London, 24. jun. — Richard Charles Neukermans je bil eksekutiran kot nemški špion v jetnišnici v Wormwood Scrubbs. On je dospel v Anglijo kot begunec v juliju preteklega leta in dobil delo v belgijski agenturi. Arretiran je bil po razkritju, da je pošiljal v Berlin informacije o gibanju belgijskih čet v Angliji.

zavezniki. Ena je bila Garibaldi divizija. Obe bi bili lahko zapustili Jugoslavijo, a sta ostali tamkaj.

Stambuk je razkril, da želi obiskati Ameriko. On bi jo rad poznal. "Dva sorodnika imam v Californiji," je dejal. "Zdi se mi, da se moja želja ne bo uresničila. Samo trije duhovniki smo v taborišču, kjer nas potujejo. Prišel sem v Kairo, kjer me je apostolski delegat hotel videti. V taborišče se moram vrniti pred nedeljo."

Vladna pomoč vojnim veteranom

Roosevelt podpisal zadevni načrt

Washington, D. C., — 24. jun. Predsednik je podpisal zakonski načrt za pomoč vojnim veteranom. Ta določa federalna pomoč, oskrbo v bolnišnicah, brezposelnostno zavarovanje, šolanje in podpore v drugih oblikah.

Sodi se, da bodo stroški izvajanja programa znašali čez šest milijard dolarjev. Roosevelt je po podpisu načrta dejal, da je v nekaterih ozirih pomankljiv, zaeno pa je priporočil kongresu, naj stori korake, da bodo vojni veterani deležni socialne zaščite v večjem obsegu. Program naj se raztegne tudi na mornarje, ki so upošleni na parniških trgovaških monarice.

Roosevelt je dalje svetoval kongresu, naj sprejme zakon glede plačevanja odškodnine delavcem, ki zdaj delajo v vojnih industrijah, za čas, ki ga izgube v dobi preureditve teh industrij za produkcijo civilnih potrebščin.

Zakonski načrt, katerega je Roosevelt pravkar podpisal, krije vse moške in ženske, ki so bili v vojaški službi najmanj 90 dni po 16. septembru l. 1940, ko je zakon obvezne vojaške službe stopil v veljavo. Dalje določa potrošnjo pol milijarde dolarjev za zgradnja bolnišnic, v katerih bodo dobili oskrbo vojni veterani.

Šubašič konferira z zavezniki

Četniki topeni v bitki s partizani

Rim, 24. jun. — Dr. Ivan Šubašič, predsednik nove jugoslovanske vlade, in kralj Peter konferira s poveljniki zavezniške oborožene sile v Italiji, se glasi naznanilo. Razgovori se nanašajo na vojaško situacijo v Jugoslaviji.

London, 24. jun.—Enote jugoslovanske osvobodilne armade so porazile četnike Milana Nedića, Hitlerjeve lutke, v bitki v vzhodni Bosni, pravi poročilo iz glavnega stana maršala Tita. Petsto četnikov je padlo v bitki s partizani.

Poročilo dostavlja, da je nemško poveljstvo zagnalo nove čete v boj proti partizanom v sektorjih Like in Ogulina, ki pa niso dosegle nobenega uspeha.

Izmenjava angleških in nemških civilistov

London, 24. jun.—Deset tisoč angleških civilistov, ki so internirani v Nemčiji, bo kmalu izmenjanih za isto število nemških civilistov, ki so internirani v Angliji. Angleški zunanji urad je naznanil, da je bil zavezniški dogovor dosežen s posredovanjem švicarske vlade.

Amerika priznala bolivijsko vlado

Washington, D. C., 24. jun.—Amerika je večeraj priznala bolivijsko vlado, ki je bila formirana po strmoglavljenju prejšnjega režima pred šestimi meseci. S tem so bili diplomatski odnosi med Ameriko in Bolivijo obnovljeni. Pričakuje se, da bo predsednik kmalu imenoval novega poslanika za Bolivijo.

Stavka zavrla produkcijo tankov

New Brunswick, N. J., 24. jun. — Nadaljšani 500 delavcev je zastavkalo v tovarni Mack Manufacturing Co. in zavrla produkcijo tankov in motornih vozil za armado. V stavki je zavezanih čez dva tisoč delavcev.

ČISTKA PROTI FAŠISTOM V RIMU ODREJENA

Vsi bodo odstranjeni iz vladnih uradov

ZATIRANJE NELEGALNIH TRŽIŠČ

Rim, 24. jun. — Polkovnik Charles Poletti, bivši newyorški podgovernor, je, ko je prevzel načelnstvo zavezniške vojaške administracije v Rimu, odredil čistko proti fašistom. Članom svojega štaba je dal navodila, naj odstranijo vse bivše fašiste iz vladnih uradov. Poletti je tudi naznanil, da zavezniške avtoritete ne bodo sklepale nobenih kupčij s trgovci, o katerih je znano, da so bili fašisti in podporniki Mussolinijeve vlade.

"Skrbel bom, da ne bo noben fašist ostal v uradu, neglede na apele in trditve o sposobnostih," je dejal. "Vsi bodo odstranjeni. Seznam oseb, ki bodo vržene iz uradov, je sestavljen. Popolnoma sem uverjen, da lahko najdem dovolj sposobnih protifašistov za prevzete važnih pozicij."

Poletti je dobil pritožbe od protifašistov, da so ovirani pri razkrivanju fašistov. On je naznanil, da bo imel razgovore s člani odbora za narodno osvoboditev. Prominenten med temi je grof Nicolo Carandini, bogat veleposelnik, ki se ni nikdar uklonil fašizmu.

Štiri velike italijanske kompanije, ki so imele monopol nad transportacijo in gradnjo cest v času Mussolinijevega fašističnega režima, ne bodo dobile kontraktov od zaveznikov. Poletti je dejal, da bodo tudi druge kompanije, ki so uživale posebne privilegije pod fašizmom, ostale na cedilu.

Zavezniška vojaška vlada se je odločila za odpravo nelegalnih (črnih) tržišč, ki uspevajo kljub kontroli. Poletti in člani njegovega štaba bodo določili cene za živila in uveljavili stroge odredbe. Na podlagi teh bodo oni, ki operirajo tajna črna tržišča, aretirani in postavljeni pred sodišča, ki bodo izrekala težke zaporne in denarne kazni.

Kongres odšel na počitnice

Traja bodo pet tednov

Washington, D. C., 24. jun.—Kongres si je po šestih mesecih zasedanja določil počitnice, ki bodo trajale pet tednov. Obe zbornici se sestanejo v ponovnem zasedanju l. avgusta.

V zadnjih dneh zasedanja je kongres v veri, da bo vojna v Evropi kmalu zaključena s porazom Nemčije in njenih satelitov, sprejel zakonske načrte glede preureditve industrij, ki so zdaj udeležene v produkciji orožja, streliva in drugega bojnega materila, za produkcijo civilnih potrebščin. Dobo kontrole mezd, cen in stanarine je omejil do 30. junija prihodnjega leta.

Dalje je sprejel načrt glede pomoči vojnim veteranom, ko se vrnejo v civilno življenje. Predsednik Roosevelt je ta načrt že podpisal.

Za financiranje vojnih operacij je kongres dovolil dodatno \$200.000.000.000. To je skoro osemdeset milijard dolarjev manj od vsote, ki je bila dovoljena za te namene v preteklem letu. Nadaljnji načrt, ki je bil sprejet, se nanaša na udeležitev vojakov, ki se nahajajo onstran morja, predsedniških volitev v prihodnjem novembru.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in mesečnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v sklopu, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago 28, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Tragedija Finske

Ko bodo te vrstice prišle pred čitatelje, bo Finska mogoče že kapitulirala pred močnim ruskim udarcem; vsaj pa bo na robu kapitulacije. To je njena edina alternativa, če ne bo popolnoma pregažena in tako rekoč strta v prah. Prepustiti se bo morala na milost in nemilost zmagovalca.

Taka je usoda šibkih premagancev v vseh vojnah. Taka bo tudi usoda vseh premagancev se posebno v tej vojni, najbrutalnejši in najbolj zverinski, kar jih pozna pisana in spisana zgodovina človeštva.

Finska je naredila usodno napako, ker se je pred tremi leti pridružila Nemčiji v napadu na Rusijo ter tako postala Hitlerjeva lutka. Njena vladajoča kasta je seveda računala, da bo Hitler pregazil Rusijo na približno tak način in s tako naglo kot so njegove horde v manj kot dveh letih prej pregazile vso Evropo. Pri tem je vlada imela podporo tudi pri finskem ljudstvu, ki je računalo, da bo dobilo nazaj ozemlje, katero ji je leto prej z orožjem odtrgala močnaka Rusija; računalo je tudi, da bo dobilo sovjetsko Kareljo, o kateri Fini trdijo, da je njihovo ozemlje, ker je v večini naseljeno po Finih.

Uresničenje teh sanj bi bila sicer "sreča" za Fince—in hitlersko Nemčijo—toda velika nesreča za Rusijo, vso Evropo in sploh ves ostali svet. Poraz Rusije bi pomenil hitleriziranje vse Evrope in velikega dela vsega ostalega sveta. Svet bi se lahko pogreznil za dolgo dobo v novo srednjeveško temo, v kateri bi bile postavljene na pedestal novega malikovanja ogabne in do skrajnosti perverzizirane nacijske ideje o "nordijski superiornosti" in manjvrednosti ostalih narodov. Židovski narod, ki je toliko doprinesel k bogastvu zapadne kulture, znanstva in gospodarstva, bi v nacijski svetovni persekuciji najbrže popolnoma izginil s površja, slovanski narodi pa bi postali hlapi, ako ne sužnji "nordijskega", predvsem germanskega bigotstva.

Torej kar je nesreča za finski narod v tej njegovi veliki tragediji, je sreča za Evropo in velik del ostalega sveta. Ampak pri tem je treba napraviti veliko kvalifikacijo: Poraz Finske in nacijske Nemčije bo blagoslov za Evropo in ves ostali svet le tedaj, če bodo tudi poražene nacijske politične in rasne teorije o nordijski in kavkaški "superiornosti" in če bo zgrajen tak mednarodni mir, v katerem bo mogoče mirno sožitje narodov.

Ce ne pride do pravičnega in poštenega miru, bo Nemčija s Finsko vred lahko ležala na tleh premagana, toda nacijske politične in rasne teorije se bodo razvijale naprej, kot so se pred Hitlerjem in "mir" bo le premirje pred izbruhom novega barbarizma.

Toda vrnimo se k nesrečni Finski. Ko jo je v začetku leta 1940 napadla močnaka Rusija, je imela na svoji strani široke ljudske simpatije širom sveta. Splošno mnenje je bilo, da je bila krivično napadena, posebno še, ker je bil Stalin takrat Hitlerjev "zaveznik".

Finska je bila poznana kot ena izmed najbolj demokratičnih držav, "ki redno plačuje svoje dolgeve". Finski narod je bil poznan kot miroljuben in svobodoljuben, povsem skromen in delaven. Fini so bili in so še danes poznani kot izborni zadrugarji—sploh so tudi pionirji ameriškega združništva. Pri njih je na primer združna ideja prav tako razširjena in ukoreninjena kot je med ameriški Slovenci ideja bratskih organizacij. To idejo so ameriški Fini prinesli iz svoje domovine, kakor so jo tudi drugi Skandinavci.

In kakor ameriški Fini, tako so tudi njih rojaki v stari domovini zgradili močno združno gospodarstvo. Sploh je bila Finska poznana kot najbolj cvetoča združna dežela; proporcionalno ni bilo združno gibanje v nobeni drugi deželi na tako visoki stopnji kot na Finskem. V zadnjih letih, odkar je vojna, jo je v tem došla ali celo prekosila edino Švedska. In finski delavci in kmetje so si to sijajno gibanje, ki predstavlja v bistvu in praksi najčistejšo gospodarsko demokracijo, zgradili večinoma v dobrih dvajsetih letih: odkar je Finska postala neodvisna po veliki ruski revoluciji.

Med demokratično usmerjenimi ljudmi je to dejstvo mnogo vplivalo, da so po ruskem napadu leta 1940 privrele na dan tako globoke simpatije do finskega naroda. Dalje je vplivalo tudi dejstvo, ker so šli finski delavci in demokratično orientirani kmetje v zadnjih 20 in več letih skozi težke boje proti črni reakciji.

Najprej, ko so po veliki ruski revoluciji proklamirali socialistično reputiko, so se morali boriti proti belogardistom. Mannerheim je s pomočjo nemškega vojaštva, katerega je dobil s dovoljenjem zaveznikov (čeprav so bili v vojni z Nemčijo), zadržal tisto revolucijo v krvi. Samo v Helsinkisu je bilo ubitih skoraj 20,000 finskih delavcev.

Tako je prišla bela garda na krmilo nove Finske. Toda finski delavci niso mirovali in ji v dobrih desetih letih s pomočjo demokratičnih kmetov iztrgali politično oblast iz rok. Leta 1926 je Finska dobila prvo demokratično vlado. S prihodom Hitlerja na krmilo je finska reakcija zopet pričela dvigati glavo, toda pri volitvah 1936 je bilo fašistično (lapsko) gibanje skoraj popolnoma poraženo.

Tako je bila Finska ob času ruskega napada ena najbolj demokratičnih držav na svetu. Vlada je bila v rokah demokratične koalicije; ograde reforme so bile večinoma izvršene; v trgovini in industriji se je združništvo naglo širilo. Ampak ruski napad na Finsko je ves ta tok obrnil v nasprotno smer. Vlada je zopet postala reakcijska s parlamentom vred. Zadržala štiri leta vlado delala klika rusofobov s strogo cenzuro in ljudstvo hima hobene besede. Sicer je tudi med finskim ljudstvom rusofobstvo zelo razširjeno, kakor na primer sovražstvo Čehov do Nemcev. Vzroki so slični: večstoletno zatiranje Fincev po carski Rusiji.

Za svojo neodvisnost so se Fini borili nad 300 let in pod carjem tudi izvajali delno avtonomijo, po veliki ruski revoluciji pa neodvisnost. Zdaj stoje pred temno bodočnostjo, deloma po svoji, deloma po Stalinovi krivdi. Svoj greh—zvezo s Hitlerjem—bodo morali plačati s težko kaznijo.

Glasovi iz
naselbin

POROČILO ZASTOPNIKA

Hermine, Pa. — Pred dnevi sem se mudil v Monongahelski dolini in se najprej ustavil v Belle Verononi, kjer je pol dučata slovenskih hiš. Zadnji se je tja preselil Frank Tegel. Vsi so kupili M. G., Louis Remek, pri katerem sem prenočil, pa je ponovil Prosveto. To je prijazna naselbina, oddaljena tri milje od Monessena, ima svez zrak in bus vozi vsake pol ure za nikelj. V enaki oddalji je mesto Charleroi, obe mesti pa ležita ob reki Monongahelli, ob kateri se vrstijo razne tovarne, ki obratujejo s polno paro, tako tudi vsi tamkajšnji rovi. Sploh je vsa pittsburska okolica obsežna industrijska centrala, ki je ena največjih na svetu.

Ko sem prišel v Brownsville, so moji znanici Kozlevčarji malo prej oddili zdoma, menda k rovu po plačo. Tamkajšnji rovi so namreč počivali vsled ognja; ki ga je povzročilo seno za krmno konj v rovi, ko je prišlo v stiko z električno žico. Šest rudarjev in 32 konj je ostalo v rovu, med rudarji eden Hrvat, ki je v sorodu s Tonetom Sadarjem, ostali rudarji pa so se rešili. Prizadeti so bili tudi drugi rovi, ker so medsebojno povežani. Sedaj zazidavajo razne odprtine in pri tem delu je zaposlen tudi Frank Zupančič iz Clarksville, pri katerem sem prenočeval. Matt Matiček je ponovil Prosveto. V Vestburgu so ostali še Magajna, Skrabec in Jack Baloh, ki je ponovil Prosveto in Proletarca in kupil M. G. To je storila njegova žena Mary, ki je rekla, da pridejo na Hermine starše obiskat.

V bližini Clarksville je ponovil Proletarca Frank Albert, Pri Zadniku sem srečal Magajnovga sina-vojaka. Rojkinja Gorisek je kupila M. G., ponovila Proletarca in dala copak v pomoč nesrečni Sloveniji. Dva njena sinova sta v Evropi, eden pa v Novi Gvineji. V Monessenu je stari Steve Bole ponovil Prosveto in je rekel, da tudi on žaluje po uredniku Molku, njegova hčerka pa je v nasprotnem taboru. Mahnil sem jo tri milje peš v dežju in soperici, v rokah pa sem nosil dva kovača. V Rices Landingu sem se ustavil pri Zoričevih in srečal njihovega zeta Jožeta Franka. Zoričevi so ponovili Prosveto in Proletarca in kupili M. G. Rojkinja Kajfež je ponovila Prosveto, Udovičeva pa je povedala, da je mati njenega moža umrla. Jože Frank me je peljal naprej in tako sem prišel v Masontown in v Adah, kjer je pečar Bower kupil M. G. Prosveto že ima, na Proletarca se bo pa naročil prihodnjič.

Na Palmerju sem obiskal Mauzarjeve in ona je kupila M. G. Ustavil sem se pri tajniku Bukovcu in njegova žena mi je postregla s hladno piščajo. Obiskal sem tudi 70-let starega Smodiča in rokaja Primožiča, oba sta invalida. Simovičeva žena je poskrbela, da me je njen sin poljal v Masontown, od tam pa sem šel v Edenboro, še prej

pa sem obiskal Jakovčeve in Ambrožičeve, čijih sin se je malo prej vrnil k vojakom oziroma mornarjem. Njegova ladja da pluje po raznih vodah in tako je bil tudi že v Rusiji. Prosveto sta ponovili obe družini in kupili M. G. Tamkajšnji rojaki so napredni in želijo Jugoslovitji osvoboditev. V Brownsvillu so imeli prireditve za partizane, ki je dobro uspela.

V Edenboru sem izvedel, da je vdova Grden zelo bolana in je bila operirana. Naročena je na oba lista in Prosveto je spet ponovila. Želim ji, da kmalu okreva. Pri njej sta hči in zet. Tudi vdovico Jursich sem obiskal. Njena hčerka je gradirala na srednji šoli in je odšla za sestrama delat v Cleveland. Proletarca je ponovil in dal v podporo 50c Charles Kerin. V Masontownu sem se ustavil pri Šajnovih in ona je ponovila Prosveto. Prenočil sem v Galetinu pri družini Frank Zadel. Rojkinja Kastelic je ponovila Prosveto in dostavila, da ji je hudo, ker ni Molka več zraven. Do 90 odstotkov ljudi se pritožuje radi Molkeve zadeve, jaz jih pa tolažim, da bo že vse okej, kajti do konvencije ni več daleč, pošljejo pa naj dobre delegate. Prijateljica Katka Krainitz iz Detroita pravi, naj neham s pritožbami glede te zadeve, ampak to ni lahko, ako hodiš okrog naročnikov in slišiš pritožbe.

V Point Marionu, kjer so naši pečarji, sta naročila Proletarca Tony Mlakar in Zupančič, ki je dal copak podpore, prvi pa 50c. Domov sem se vračal dokaj potrt, ampak razveselilo me je pismo Franka Anžlovarja iz Slovana, ki pošilja denar za Prosveto, Proletarca in M. G. s pripombo, da obžaluje, ker se nisem na mojem obisku ustavil pri njem. Obiskal ga nisem, ker je pač slučaj drugače zahteval in žal mi je, ker nisem mogel obiskati izpolniti, to pa bom storil prihodnjič. Iskrena hvala za pismo!

"Big Tony" je v Proletarcu omenil, da se mu nisem predstavil na zadnji konvenciji v Pittsburghu. Resnica pa je, Tone, da sem ti segel v roko na Butlerjevi cesti v času, ko si imel celo gručo delegatov Krog sebe v spodnjih prostorih. To je bilo takrat, ko si s svojo harmoniko prakticiral nad svojo glavo. Takrat sem videl, da si pravcati hrust in da se ti vzdevek "Big Tony" stoodstotno prilježe. Bilo jih je preveč zraven in vsaka kor nisi prav razumel, ko sem ti povedal ime. Me veseli, da čitaš moje potopise. Zdravstvuj!

Anton Zornik, zastopnik.

POGLAVJE O MAČEHAH

Cleveland, O.—O starem naseljenju se še vedno piše, četudi ne več toliko kot prej. Pred nekaj meseci pa je prišlo na površje vprašanje mačeh. Nekateri trdijo, da so mačeha dobre, drugi pa pravijo, da so slabe. Moje mnenje je, da se dobe dobre in slabe mačeha. Vem za slučaj, ko je pastorek prestal veliko gorja zaradi mačeha, tudi

stradal je, četudi ni bilo pomanjkanja v hiši. Tista mačeha je ščuvala svojega moža, da je svojega sina pretepal in sam sem naletel, ko ga je udaril z remenom po glavi, da je fant tulil kot nor.

Naj vam povem, da sta bila tista mačeha in njen mož zelo pobožna, on je bil celo cekmošter. Večkrat me je opominjal, češ, da sem slab človek, ker se ne držim onega, kar me je mati učila o veri. Vprašal sem ga takrat, kdo je slabši izmed naju dveh, pa mi bilo odgovora. On je umrl, kaj se je zgodilo z njegovim sinom, ne vem, ker se je zgubil. Teh posledic je bila kriva mačeha, ki je prevzela odgovornost prave matere, pa jo je na krut način zlorabila.

Poznam pa mačeho, ki je bila kot prava mati "samo" 14 otrokom! Ona je imela dva, on devet, potem pa še štiri, in vsi otroci jo ljubijo. Zakaj ne bi, saj je vzorna mati vsem in med njimi ne dela razlike. Ta žena pač ne zasluži ime mačeha.

Dne 8. junija t. l. je De Crane pisal v tukajšnjem Pressu: "V ječi pri očetu dveh izstradanih deklicah iz prvega zakona, stari sta 5 in 6 let. Kako naj si pomaga sebi in njima? Ljubi svojega otroka, ampak nikdar ju ni smel pestovati v naročju ali biti ljubezniv z njima v navzočnosti svoje druge žene; če bi to storil, bi z njima še suroveje ravnala." Tako je izpovedal oče deklic Lloyd Millmaker v zaporu, kjer čaka obsodbe. Spoznala sta se v restavraciji, kjer je bila strežarka in objubila mu je, da bo lepo ravnala z otrokoma, kar je tudi bila vse do takrat, ko sta se poročila, potem pa je pokazala zobe.

Mož je kmalu opazil, da je nekaj narobe, da deklici hirata, pa je ženo opozoril. Objubila je, da jima bo dala več hrane. "Rekel sem ji, naj ne drži deklic zaprti v spalni sobi, ker potrebuje svežega zraka. Pa ju je zaprla in ju pretepla, češ, da tako bo ona vzgojila ti dve nedolžni bitji." Mož je videl na slabotnih telesih znake udarcev. Nikdar pa ju ni tepla v njegovi navzočnosti. Rekla mu je, naj ju on ustrahira. Ko se je vrnil z dela, mu je rekla, da sta bili poredni, zato naj jih on nasejška. Šel je v sobo in ukazal otrokoma, naj markirata jok,

Ameriški padalci v neki vasi v severni Franciji.

on pa je z rokama tleskal, tako da je žena mislila, da ju res tepe.

Zvečer je rekel ženi, naj greven, on pa je nesel deklicama jedi, kajti ona ni dovolila, da bi jedli z njima. Videl ju je le po dvakrat na teden, včasih je z njima govoril le skozi zaprta vrata. V njuno sobo je pogledal vsak večer le skozi okno in ju vprašal, če sta dobili kaj za jesti. "Veste," je izjavil, "bil sem navaden tepec samo zato, da se v hiši ohrani mir, kljub temu pa je bil kreg. Da, šel bom nazaj k njej, če se bo našel prostor za otroka drugje, drugače ne." Ustrašil se je, ko mu je reporter rekel, da deklici lahko umrjeta vsled podhranjenosti. In kaj je rekla mačeha?

"Bila sem bolna, ne kruta," je izjavila za zidovjem v ječi poročevalki Joan Reese. Tako je rekla Mildred Millmaker, ki je prevzela s možitvijo omenjeno moža odgovornost za njegove otroke, s katerima je ravnala po zverinski. Ta mačeha Mildred je svoječasto pisala ljubezenske storijske za magazine. Dve povesti je napisala, ko je bila stara šele 13 let. Ena teh povesti je bila priobčena v magazinu Liberty. "Sedaj ne morem več pisati, ker sem bolna," je rekla Mildred.

Ta mačeha se izgovarja, da je deklici zapirala zato, ker sta ji šli na živce, ker ni zdrava in ker se ne more od nje pričakovati, da bi skrbela za druge otroke. "Nikoli se nisem igrala s tema dvema otrokoma, niti ju nisem ljubila, ker sem največ skrbela za svojega sinčka Gena. Deklici sta mi bili le breme, brez manire, Gene pa je moje edino zlato solnce," je izpovedala mačeha. Dostavila je, da ima rada svojega moža, ampak ta otroka nista njena. Samo enkrat da je Mildred žalostno vzdihnila, ko se je spomnila svoje matere, ki ji je umrla v februarju.

Mildred je povedala, da je bil njen prvi mož ubit v avtni nezgodi. Zelo ga je ljubila, zato menda ljubi tudi sinčka Evgena. "Zdi se mi, da me je Lloyd zato poročil, da bom skrbela za njegove otroke," je rekla.

Medtem ko sta Lloyd in Mildred sedela v ječi, so oblasti vzele otroka v bolnišnico. Ti dve ubogi deklici, Mildred in Shirley, sestrani in drobni, se nista mogli načuditi, ko so jima v mestni bolnišnici povedali, da jima bodo dali jesti toliko, kolikor bosta hoteli in da ne bosta lačni ter nihče ju ne bo pretepal. Ko jima je policistka Cecilija Heidiger to povedala, je mala Shirley padla na obraz od slabosti. Stara je 5 let in tehtala samo 25 funtov. Ni mogla stati na nogah, ako je niso držali pokonci. Obe deklici izgledata, kakor bi bili rojeni kje na Kitajskem ali v Grčiji, kjer divja glad, ne v Clevelandu, Ohio.

Zdravniki so izjavili, ako ne bi bil ta slučaj odkrit sedaj, bi v poldrugem mesecu obe od glada umrli. Zadevo je pritirala na dan poročevalka Reese, katero so obvestili Millmakerjevi sosedni na 40. cesti, kjer stanujejo na naslovu 1875. Obvestila je policijo in tragedija je prišla na svetlo. Zdravniki so tudi izjavili, da otroka ne bosta telesno normalna, ker niso kosti pravilno zraščene; tudi če se jima da še več hrane, ne bosta nikdar popolnoma ozdraveli.

Tista mačeha je stara 19 let. Njen sinček tehta 30 funtov in je star 2 leti. Uboga Shirley, stara 5 let, tehta komaj 25 funtov. Navzoče je zadeva presunila in bolniške strežajke so od usmiljena do ubogih deklic jokale. Mala Mildred je pogledala okrog in je rekla "Orange." Poročevalka je dala vsaki pol oranže in kot bi trenil sta izginili v njuna želodčka.

Deklici sta povedali, da ju je mačeha pretepla. Ni jima dovolila, da bi jo klicali mama. Mala Mildred ima zlomljeno roko, pod ocesom ima obvezo in oko je višnjevo. Kdo jo je udaril, so jo vprašali. Ona, je bil odgovor. Deklici nista smeli na stranišče, imeli pa sta nočno posodo, ki je bila polna, kakor sta izpovedali policistki, ki sta zadevo preiskali. Ko sta vstopili, je mačeha rekla, da nima drugih otrok kot fantka, ki mu je baš dajala jesti. Dalje je rekla, da bo čez sedem mesecev povila otroka.

To vam je mačeha! Bog se nas usmili takih krutih mačeh. Ljudje smo res čudne zverine. Slišali smo že, kako je mačka došla in vzgojila veverico, psica mačico itd. Tukaj pa po božji podobi ustvarjeno človeško bitje ravnja z drugim božjim bitjem slabše kot hijena. Ni čudno, da imamo vojne, da drug drugega ubijamo, ne da bi vedeli zakaj. In vendar je naša zemlja pravi raj, ako bi mi le znali uporabljati njene dobrine v prid sebi in drugim.

Mimogrede želim omeniti pošiljateljem pisem in kartotek: Kadar naslavljam pismo, ne pozabite zapisati številke 19 takoj za Clevelandom, potem pa Ohio. Na mojih pismih so bile pošne opombe, naj obvestim dopisovalce, da uključijo v naslov "zone number". Torej najprej ime in priimek, potem hišno številko 1911 Muskoka Ave., Cleveland 19, Ohio. Tukaj je namreč glavna pošta in več malih poštaj, vsaka pa ima svojo številko. Naša številka je 19, v Collingwoodu je 10. Kadar pišete Prosveti, SNPJ, ali pa Proletarcu, zapišite za Chicago 23. Hvala za posluh!

Frank Barbl.

PISMO IZ STAREGA KRAJA

Farrell, Pa. — S posredovanjem Rdečega križa smo pred par dnevi dobili sledeče pismo, ki ga je pisal France Kramar, po domače Antonov Francej, ki je pred okrog 45 leti živel v naselbini New Castle, Pa., in je našim starim naseljenjem dobro znan. Njegova dva sinova in hči živijo v Little Falls, N. Y.

Pismo se glasi: "Iska vas pri Igu. Dragi otroci! Naše rodne vasi ni več. Italijani so jo popolnoma uničili v juliju 1942. Vojna vihra je šla preko nas. Bitka, ki se je vršila v Mokricu, je bila strašna. Sinova Franceja in Martina so Italijani ustrelili. Naš Krim je poln beguncev. Mati in jaz sva dobila stanovanje v vasi Strabomer. Star sem 85 let in se morava potikati drugje. Vojna je strašna. Bog ve, kaj še pride. Pozdravi!"

To kratko pismo pokazuje vso grozoto vojne. Strašno je bilo trpljenje v izsanih okolici. Koliko je bilo nedolžnih žrtv, se še ne ve.

Frank Kramar.

Deček in deklica opazujeta ameriškega padalca na francoskem ozemlju.

Iz borbene Slovenije

VOLILNI ODLOK

PRESEDSTVA SLOVENSKEGA NARODNO-OSVODILNEGA SVETA

O razpisu volitev v krajevne narodne osvobodilne odbore in okrajne narodne osvobodilne skupščine

Člen 1. Predsedstvo SNOS (izvršni odbor OF) razpisuje na temelju "Odloka o razpisu volitev v narodne osvobodilne odbore", sprejetega dne 19. febr. 1944 na I. zasedanju SNOS,

volitve v krajevne narodne osvobodilne odbore kot osnovne organe ljudske oblasti slovenskega naroda in v okrajne narodne osvobodilne skupščine.

Člen 2. Na osvobodjenem slovenskem ozemlju se vršijo volitve od vključno 25. marca do vključno 30. aprila 1944. Na ozemlju, ki ga trenutno kontrolira sovražnik, se izvedejo volitve vzporedno z osvoboditvijo.

Člen 3. Volitve v krajevne narodne osvobodilne odbore in okrajne narodne osvobodilne skupščine so istočasne.

Člen 4. Na temelju člena 5. "Odloka o razpisu volitev v narodne osvobodilne odbore", sprejeta dne 19. febr. 1944 na I. zasedanju SNOS, izvede volitve predsedstva SNOS. V ta namen postavlja predsedstvo SNOS okrajne volilne komisije in jih pooblašča, da imenujejo okrajne volilne komisije.

Člen 5. Terenska področja krajevnih narodnih osvobodilnih odborov, ki so hkrati volilna področja za volitve krajevnih narodnih osvobodilnih odborov ter odposlancev v okrajne narodne osvobodilne skupščine, predstavljajo osnovna ljudska naselja (vasi, trgi, mesta itd.).

Člen 6. V krajevnih narodno-osvobodilnih odborih volijo prebivalci, ki imajo v 5-9 članov krajevnega narodnega osvobodilnega odbora. Točno število krajevnega narodnega osvobodilnega odbora določijo za posamezna osnovna naselja v sporazumu z volilci naselja okrajne volilne komisije.

V okrajno narodno osvobodilno skupščino volijo vsako osnovno naselje, ki ima do 500 ali 500 prebivalcev, po enega odposlanca. Za vsakeh nadaljnjih 250 prebivalcev izbere še po enega več, četudi število 250 prebivalcev ni doseženo.

Člen 7. Pri volitvah v krajevne narodne osvobodilne odbore ima aktivno in pasivno volilno pravico sleherna moška in ženska oseba, ki je dopolnila 18. leto starosti, vključno vojaške osebe ne glede na starost, ki ji niso odvzete državljanske pravice, ali ni spoznana za umobolno in ki ima bodisi stalno bivalično v dotičnem naselju, ali biva tam iz katerih koli razlogov, ki jih je povzročila vojna, ali zaradi zapostovitve.

Pasivno volilno pravico pri volitvah v okrajne narodne osvobodilne skupščine ima sleherna moška in ženska oseba od izpolnjenega 18. leta dalje, vključno vojaške osebe ne glede na starost, ki ji niso odvzete državljanske pravice, ali ni spoznana za umobolno.

Člen 8. Krajevni narodno-osvobodilni odbori (krajevni odbori terenski odbori OF) so dolžni takoj po razpisu volitev postaviti krajevne spiske vseh volilnih upravičencev ne glede na to, ali je volilni upravičenec doma ali v vojski ali sicer drugod zaposlen. Spisek volilnih upravičencev mora biti izpostavljen teden dni pred pričetkom volitev na vidnem javnem kraju, dostopnem vsemu prebivalstvu. Reklamacije sprejema in jih vnaša v krajevni spisek volilnih upravičencev krajevna volilna komisija.

Člen 9. Pravico postavljati volilne liste ali posamezne kandidature imajo vse organizacije, ki sodelujejo v osvobodilnem gibanju. Pravico postavljati posamezne kandidature ima vsak volilni upravičenec.

Kdor predlaga posamezne kandidature, jih mora vezati na eno izmed predloženih list, ki niso imeti zaradi tega večje število kandidatov, kakor pa je v dotičnem kraju predpisanih odborov.

V ta namen morajo biti liste prijavljene volilni komisiji in objavljene najkasneje tri dni pred volitvami. Predlogi glede posameznih kandidatov morajo biti prijavljeni volilni komisiji najkasneje en dan pred volitvami.

Člen 10. Volitve vodijo krajevne volilne komisije ob prisotnosti članov ali pooblaščenec okrajne volilne komisije. Volilne upravičence legitimira volilna komisija in ugotovi njihovo prisotnost na volilnem spisku.

Volitve so tajne. Volilni upravičenci volijo samo toliko kandidatov, kolikor je predpisanih odborov krajevnih narodnih osvobodilnih odborov in okrajno narodno osvobodilno skupščino za dotično volilno področje. Izvoljeni so kandidati, ki so dobili največ glasov.

Člen 11. Vsak izvoljeni član krajevnega narodnega osvobodilnega odbora in okrajne narodne osvobodilne skupščine mora poročati svojim volilcem o svojem delu in je volilec za svoje delo odgovoren. Volilci ga lahko vsak čas odpokličejo, čim to sklene večina volilcev na javnem zborovanju, na katerem mora biti prisotna tudi večina krajevnega narodnega osvobodilnega odbora. Krajevni narodno osvobodilni odbor overi o volitvah in ga javi okrajnemu ter okrajno narodnemu osvobodilnemu odboru. Nadomestne volitve v krajevni narodni osvobodilni odbor razpiše in izvede okrajni narodni osvobodilni odbor, nadomestne volitve v okrajno narodno osvobodilno skupščino pa razpiše in izvede okrajni narodni osvobodilni odbor.

Člen 12. Okrajni narodni osvobodilni odbor je upravičen, da krajevne narodne osvobodilne odbore, ki kljub vsestranski pomoči volilcev in drugih organov narodne oblasti namerno ali iz malomarnosti ne izpolnjujejo svojih dolžnosti, na predlog okrajnih narodnih osvobodilnih odborov razpusti. Razpust mora biti zadostno utemeljen in na javnem zborovanju raztolmačen volilnim upravičencem. Okrajni narodni osvobodilni odbor mora v primeru razpusta najkasneje v 14 dneh razpisati in izvesti nove volitve.

Člen 13. Nepravilno izvedene volitve razveljavi na utemeljeno pritožbo predsedstvo SNOS.

Člen 14. Okrajni, okrajni (rajski) in krajevni (terenski) odbori OF so kot dosedanjí organi slovenske narodne oblasti dolžni pomagati pri izvajanju teh volitev.

Člen 15. Ta odlok postane veljaven z objavo.

Dne 1. marca 1944.
Za predsedstvo SNOS:
Predsednik: Josip Vidmar I. r.
Sekretar: Boris Kidrič I. r.

IZ BORBENE SLOVENIJE

(Iz lista Slovenski Poročevalec z dne 12. marca 1944.)

Narodna zaščita in vojska državne varnosti

V sklopu cele vrste sklepov, ki stremijo za izgraditvijo resnično demokratične slovenske narodne oblasti, je Slovenski narodno osvobodilni svet na svojem prvem zasedanju sprejel tudi odlok o ukinitvi varnostno-obveščevalne službe kot posebne organizacije z izrednimi pooblastili za borbo proti peti koloni.

Sklep o ukinitvi varnostno-obveščevalne službe je narekvalo stremiljenje po izgraditvi pristne demokracije na vseh področjih javnega življenja, torej tudi v varnostni službi.

Izvršni odbor je kot predsedstvo Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta nemudoma pristopil k izvedbi tega sklepa in izdal dva odloka, ki urejata vprašanje javne varnosti, in sicer odlok o uvedbi in organizaciji narodne zaščite in odlok o dodelitvi oboje sile odseku za notranje zadeve pri predsedstvu Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta. S prvim odlokom vzpostavlja to predsedstvo narodno zaščito z nalogo, da varuje civilno prebivalstvo in njegovo imovino pred zločinci in skrbi za javni red sploh.

Narodna zaščita se bo rekrutirala po okrajih na predlog krajevnih narodno-osvobodilnih odborov. Po teh izvoljenih odborih bo imelo ljudstvo neposreden vpliv že na samo sestavo moštva narodne zaščite. Ljudstvo samo bo tudi neposredno odločevalo pri postavitvi načelnikov narodne zaščite, saj morejo krajevni oziroma mestni, okrajni in okrajni načelniki narodne zaščite biti imenovani samo na predlog prizadetih krajevnih oziroma mestnih in okrajnih narodno-osvobodilnih odborov.

Le v organizacijskem in disciplinskem pogledu bo zaradi enotne zgraditve in enotnega vodstva vključena narodna zaščita v organizacijo odseka za notranje zadeve pri predsedstvu Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta, dočim bo sicer na razpolago izvršnim organom samoupravnih edinic (krajevnim, okrajnim, in okrajnim narodno-osvobodilnim odborom). Tako postaja narodna zaščita za javno varnost skrbca, izvršila ustanova samoupravnih enot, ki bodo torej same razpolagale z organi, potrebnimi za pobjanje zločinstva in za vzdrževanje javnega reda. Tako bo narodna zaščita postala tako po svojem sestavu kakor po svojem poslovanju pristna demokratična ustanova, v kateri bo ljudstvo videlo potrebno in koristno pomoč

pravice in ljudskih koristi! Zavedajte se, da so to ljudje, ki bi v nasprotju z graditvijo Zedinjene in demokratične Slovenije v novi, demokratični, federativni in v vsem svobodoljubnem svetu priznani Jugoslovijci, radi povampirili nekdanje stanje narodnega zatiranja, izkoriščanja ljudstva in dušitve demokratičnih pravic.

Organizacije, ki sodelujete v osvobodilnem gibanju!

Kakor vse doslej, manifestirajte tudi pri teh volitvah svojo enotnost, ki je postala nezlomljiva hrbenica enotnosti slovenskih ljudskih množic. Manifestirajte svojo enost s tem, da postavljate skupne kandidatne liste — kandidatne liste OF.

Organizirajte predvolilno kampanjo tako, da bo že v njej prišla do izraza volja volilcev in da bodo vaše liste dejansko liste slovenskega ljudstva, kakor je OF slovenski narod sam!

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

ter zaščito, ki si jo je samo postavilo. Z vsebinsko odgovornostjo narodne zaščite krajevnim, okrajnim oziroma okrajnim narodno-osvobodilnim odborom pa bo po najbolj pristnem in učinkovitem demokratičnem načelu pri teh samoupravnih organih združena naredbodajna in izvršna oblast.

Drugi odlok stavlja odseku za notranje zadeve pri predsedstvu Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta na razpolago vojaško silo kot vojsko. Državna varnost zato tudi ne bo razdrobljena na manjše postojanke, ampak bo osredotočena v večjih krajih. S tem, da ta vojska nima nobenih posebnih in izrednih pooblastil, temveč da je vključena v redno poslovanje odseka za notranje zadeve, je tudi v tem sektorju državne varnosti popolnoma varovano načelo demokracije; saj je odsek za notranje zadeve odgovoren Slovenskemu narodno osvobodilnemu svetu preko njegovega predsedstva.

V službi javne in državne varnosti se tako uvažajo novi organi, ki se bistveno razlikujejo od prejšnje osvojevalne žandarmerije in ki bodo postali zvesti čuvarki v izjavi Slovenskega narodno osvobodilnega sveta z dne 19. februarja 1944 zagotovljenih pravic slovenskega ljudstva in njegove domovine.

Dr. Darko Cernej.

Slovinci, Slovenke!

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine so nov, mogočen korak v graditvi pristne demokracije in demokratične narodne oblasti na slovenskih tleh.

To demokracijo in to demokratično narodno oblast gradite sedaj vi, prebivalci naših vasi, trgov in mest, vi, borci naše narodne osvobodilne vojske!

Vse možnosti so vam dane, da postavite na čelo svojih samoupravnih edinic take tovariše in tovaršice, ki bodo resnično delovali v vašo korist in hkrati naše skupne stvari, stvari svetih smotrov naše domovinske osvobodilne vojne.

Slovinci, Slovenke!

Prvič v naši narodni zgodovini se gradijo dejanski samoupravni organi našega ljudstva. Slovensko ljudstvo ni imelo še nikoli toliko pravic, kolikor jih ima sedaj, ko si jih je priborilo samo s svojo udeležbo v domovinski vojni proti okupatorju in njegovim pomočnikom, svojim zakletim sovražnikom.

Posežite popolnoma svobodno po pravicah, ki vam jih nudi volilni odlok, razpisani na temelju sklepov I. zasedanja SNOS — prvega slovenskega parlamenta.

Ko boste segli po svojih pravicah, se zavedajte, da bodo naše samoupravne enote najpristnejše in najtemeljiteje zastopali tisti tovariši in tovaršice, ki so do kraja predani svojemu narodu in njegovemu osvobodilnemu gibanju. Volite tiste tovariše in tovaršice, ki že doprinajajo svoj delež v osvobodilni borbi in pri graditvi naše narodne oblasti — vaše lastne oblasti — ali ki imajo čvrsto in iskreno voljo, da ga doprinešajo v najbližnji bodočnosti.

Vedite, da so sovražniki naše osvobodilne gibanja — narodni izdajalci — najhujši sovražniki ljudskih demokratičnih

pravice in ljudskih koristi! Zavedajte se, da so to ljudje, ki bi v nasprotju z graditvijo Zedinjene in demokratične Slovenije v novi, demokratični, federativni in v vsem svobodoljubnem svetu priznani Jugoslovijci, radi povampirili nekdanje stanje narodnega zatiranja, izkoriščanja ljudstva in dušitve demokratičnih pravic.

Organizacije, ki sodelujete v osvobodilnem gibanju!

Kakor vse doslej, manifestirajte tudi pri teh volitvah svojo enotnost, ki je postala nezlomljiva hrbenica enotnosti slovenskih ljudskih množic. Manifestirajte svojo enost s tem, da postavljate skupne kandidatne liste — kandidatne liste OF.

Organizirajte predvolilno kampanjo tako, da bo že v njej prišla do izraza volja volilcev in da bodo vaše liste dejansko liste slovenskega ljudstva, kakor je OF slovenski narod sam!

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

K. Fotič slednjic

odpuščen

"D-dan" (6. junija), dan, ki so ga vsi svobodoljubni narodi na svetu pričakovali s toliko nestrpnostjo, dan, ko so zavezniški začeli invazijo francoske obale, je odprl novo stran v povesti človeštva. In, kakor bodo bodoči rodovi smatrali Stalingrad za preobrat te vojne, tako se bo smatral "D-dan" kot njen konec. Pri Stalingradu ni bila zlomljena samo nemška ofenziva, temveč ofenziva svetovnega fašizma. Logična posledica Stalingrada je bil Teheran, toda tudi faktično priznanje najmočnejših osvobodilnih pokretov v Evropi, jugoslovanskega in francoskega.

"D-dan" je začetek osvoboditve zatiranih narodov na svetu. Končni poraz fašizma je na dnevnem redu. Takodir se vršijo z naglo brzino — z brzino, ki je v teku nekaj dni znatno zboljšala politično situacijo v Evropi.

Francoski osvobodilni pokret, čeprav še ni dobil formalno političnega priznanja, bo upravljal francoski teritorij, ki bo osvobojen od sovražnika, takoj kot teritorij ne bo spadal več v vojno cono.

V Italiji je kralj Viktor Emanuel odstopil s padcem Rima, a Badoglio je moral odstopiti kot ministerski predsednik. Današnja vlada Bonomija pomenja velik korak naprej v demokratizaciji Italije.

V grških političnih krogih se opaža razčiščevanje dokaj nejasne situacije. Res je, da nova Papandrejeva vlada nima zastopnika najmočnejšega gibanja v domovini EAM, a vprašanje kraljevega povratka v domovino je rešeno. Narod bo vprašanje rešil s plebiscitom; in samo v neverjetnem primeru, da bo narod glasoval za kraljevo vrnitev, se bo kralj smel vrniti.

Kar se tiče Jugoslavije, ki je ena država, ki ni čakala na rešitev od zunaj, so nastopile v zadnjem času velike izpremembe. Purčeva vlada, ki je javno in odkrito delala proti osvobodilnemu gibanju, je razpuščena. Narodni izdajalec Draža Mihajlovič je slednjic prenehal biti vojni minister. Bivši ban, Hrvaške, dr. Ivan Šubašić, je sprejel od kralja mandat, da sestavi novo vlado z namenom, da doseže sporazum s Titom. Dr. Šubašić je pred svojim odhodom v Bari uredil vse, kar so vsi jugoslovanski demokrati pričakovali od njega. Odpustil je tukajšnjega "jugoslovanskega" veleposlanika Konstantina Fotiča.

Vaško, ki se je udeleževal javnega dela med našimi izseljenci, ve, kako fatalno vlogo je igral v naši sredi K. Fotič. Imenovan za poslanika od Hitlerjevega in Goeringovega prijatelja Milana Stojadinovića, je Fotič ves čas svojega bivanja v tej deželi vodil politiko proti interesom ljudstva v Jugoslaviji. Po zlomu bivše Jugoslavije, ko je vlada pobegnila v inozemstvo, je Fotič postal opora reakcionarnih jugoslovanskih politikov v begunstvu. Vse njegovo delo je bilo naperjeno proti edinstvu jugoslovanskih narodov. Zakulisno je stal za Ameriškim Srbo-branom in Srbsko narodno odbrano v njihovi profašistični in okološevistični delavnosti. Samo njegova zasluga je, da srbska emigracija v tej državi ni složna.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

DA HOČE ZMAGATI POD GENIALNIM VODSTVOM MARŠALA TITA SKUPNO Z DRUGIMI BRATSKIMI JUGOSLOVANSKIMI NARODI V SVETI DOMOVINSKI VOJNI.

Volitve v krajevne narodno-osvobodilne odbore in okrajne narodno-osvobodilne skupščine naj bodo ponovna manifestacija slovenskega naroda.

Dekleta, ki so v tekmi za "Miss CIO" v Buffalu, N. Y. Od leve na desno: "Marguerite Lazarony, Celia Koperska in Jean Lusch.

Takoj po kapitulaciji Jugoslavije so prišle preko Fotiča vesti o izdajstvu hrvaškega naroda.

Kriviča ni bila vržena na Paveliča in ustaše, temveč na celotni narod hrvaški. Ko je Hitler preko Paveliča izvedel pokol srbskega ljudstva v "neodvisni" Hrvatski, so Srbo-bran in drugi Fotičevi agenti začeli strašno kampanjo proti vsemu, kar se imenuje hrvaško.

Dokler se je mislilo, da se Mihajlovič bori proti Nemeem, je bilo med jugoslovanskimi Amerikanci edinstvo popolno, toda Fotič se je tudi takrat boril proti edinstvu. Ko je Fotič videl, da Mihajlovič ni "nevaren" za interese njegove klike, temveč pripravljen, da ji služi, tedaj je bil Mihajlovič lažno povzdignjen kot simbol odpora srbskega naroda.

Splošno znana je tajnost, da so strašne obtožbe in falsifikati proti narodno-osvobodilnemu gibanju prihajali naravnost iz poslanstva. Fotič, predstavnik preživele apizarske klike, je kmalu videl, da je maršal Tito in njegovo ljudsko gibanje največji sovražnik vseh protifašističnih elementov v državi. Zaradi tega se je boril z vsemi sredstvi, da diskreditira v obeh svetovnih demokracijah najlepše gibanje v zgodovini našega naroda. V svojem peklenskem delu je na žalost imel začasen uspeh, vendar pa ni mogel zrušiti narodnega gibanja in neminljivega teka zgodovine. Fotič nikdar ne bi bil imel uspeha, če bi se bil naslanjal samo na jugoslovansko reakcijo, toda kot profašist je bil v tesni zvezi z mednarodno reakcijo in apizarskimi krogi, ki so podpirali njegovo destruktivno delo.

Demokracija koraka v vseh državah zmagovalno naprej. Stari, preživeli ostanki predvojnega apizarskega Evrope čim dalje bolj izginjajo in so obsojeni na politično smrt. Nove, zdrave moči stopajo na čelo Jugoslavije in drugih evropskih držav.

Nova doba — doba "malega človeka" se poraja. — ZOJSA.

Voditelji unij CIO in ADF v Los Angelesu, Cal. konferirajo z županom F. Brownom (na sredi) o kampanji za peto vojno posojilo.

O nemški strategiji

Spisal E. Yapou

London. (ONA).—Budni opazovalci nemške strategije so povedali prekomorski agenciji, da lahko, da nemški defenzivni načrti zemljine zahtevajo prepustitev dve tretjini Francije zato, da bodo defenzivne linije manj prodirljive in komunikacije lažje.

Tak velikiški umik bi prišel na vrsto zadnji v triraznem defenzivnem programu, po katerem Nemci najbrže delajo.

Prvi del, ki je še v teku, ima namen vreti zavezniške upadale nazaj proti morju. Če se to ponesreči, bodo Nemci začeli z drugim delom, to se pravi, da bodo z vso silo začeli braniti francoska atl

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovali Stane Krašovec

(Nadaljevanje)

Marja Ivanovna se je vzdignila in na njen nerazumljivi stari obraz je stopil kakor kamen mrzli ponos:

"Tako se z materjo ne govori!" je dejala rezko!

"Kje?"

"Kaj, kje?"

"Kje se ne govori?" je vprašal Sanin in jo gledal izpod obrvi.

Gledal je mater in je prvič jasno zapazil, kako topo in ničevno gledajo njene oči in kako neokusno ji tiči na glavi kot kurji greben pokrivalec.

"Nikjer se ne govori!" je rekla topo, z nekim mrtvim glasom.

"Potem pa jaz tako govorim. Prav to je ti sto..." je odvrnil Sanin. Pri tem se je hipoma pomiril in vrnilo se mu je njegovo navadno razpoloženje. Obrnil se je in se usedel.

"Vi ste vzeli od življenja, kar je bilo vašega, zato pa na noben način nimate pravice tlačiti Lido," je izpregovoril precej hladno, ne da bi se obrnil in se je lotil pisanja.

Marja Ivanovna je molčala in osuplo gledala Sanina. Kurji greben se ji je pa še neokusneje majal na glavi. Za hip je zatrila vse spomine na svoje preteklo življenje z njegovimi mladimi, strastnimi močmi ter si je zaprla oči z eno samo frazo: "Kako se upa tako govoriti z materjo?" Ni vedela, kaj bi nadalje storila. Toda predno se je utegnila odločiti, se je pomiril Sanin obrnil, jo prijel za roko in prijazno rekel:

"Pustite vse skupaj pri miru... Zarudina pa zapodite, če ne, bo v resnici kaj spletel..."

Nenajen val je spreletel Marjo Ivanovno po srcu.

"No, Bog s teboj," je dejala. "Veseli me... Meni je Saša Novikov vedno ugajal. Zarudina pa seveda ni mogče več sprejeti, vsaj iz spoštovanja do Saše."

"Vsa iz spoštovanja do Saše," je pritrdil Sanin in se smehljaj samo z očmi.

"Kje je pa Lida?" je že z mirnim veseljem vprašala Marja Ivanovna.

"V svoji sobi."

"Pa Saša?" je dostavila mati in pri tem nežno izgovarjala ime Novikova.

"Res ne vem... Šel je..." je začel Sanin, a istočasno se je prikazala med vrati Dunjka in rekla:

"Viktor Sergejevič so prišli... in neki drug gospod."

"A... vrzi jih skozi vrata!" je svetoval Sanin.

Dunjka se je plašno zahihitala.

"Kaj ste rekli gospod, ali je to mogoče!"

"Seveda je mogoče... Kaj hudiča jih pa rabimo!"

Dunjka je pokrila obraz z rokavom in odšla.

Marja Ivanovna se je vzravala; bila je taka, kakor da bi se pomladila, toda njene oči so dobile še bolj top in živalski izraz. V njeni duši se je v hipu čudovito lahko in čisto izvršila popolna izprememba: Kolikor je bilo poprej njeno srce napram Zarudinu toplo, ko je mislila, da se bo častnik oženil z Lido, toliko je postalo zdaj proti njemu sovražno mrzlo, ko se je razjasnilo, da bo Lidin mož drug moški, ta je pa utegnil biti samo njen ljubimec.

Ko se je mati obrnila k vratom, je Sanin pogledal njen kameniti profil s sivim, nedobrohotnim očesom in si mislil: "Žival!"

Nato je pregnil list in odšel za njo. Silno rad bi videl, kako se bo zapletel in razvil novi zamotani, težki položaj, ki so postavili ljudje vanj sebe.

Zarudin in Vološin sta mu vstala naproti s pretirano ljubeznivostjo, brez tiste prostosti, ki se je je Zarudin poprej posluževal pri Saninih. Vološinu je bilo nekoliko nerodno, ker je prišel z znanimi mislimi o Lidi in je moral zdaj te misli skrivati. Toda ta nerodnost ga je le še bolj vznemirjala.

Na Zarudinov obraz je pa kljub navidezni nesramnosti in nepriljubljenosti jasno stopala plaha zadrega. Čutil je, da mu ni bilo treba priti sem; bilo ga je sram in strah, ni si mogel misliti, kako bo nastopil pred Lido. Obenem bi pa za nobeno ceno ne hotel izdati teh čustev Vološinu in se odreči navadnemu samozavestnemu moškemu, ki ne ceni ničesar, ki lahko napravi z žensko vse, kar se mu zljubi. Ščasoma je Vološina naravnost sovražil, vendar je šel za njim kot priklenjen in ni imel moči, da bi pokazal svojo pravo dušo.

Milostiva Marja Ivanovna, je dejal Zarudin in neokusno pokazal svoje bele zobe, "dovolite, da vam predstavim svojega dobrega prijatelja Pavla Lvoviča Vološina..."

Pri tem se je postrežljivo smehljaj Vološinu z nepojmljivo namigavajočo potezico čisto v kotu oči in ustnic.

Vološin se je priklonil, odgovoril Zarudinu s prav takim smehljajem, a še bolj vidno in skoraj predrzno.

"Me zelo veseli," je hladno rekla Marja Ivanovna.

Skrito sovraštvo ji je v tem mrzlem pozdravu zdrsnilo iz oči na Zarudina; previdno pozorni častnik je to takoj zapazil. V hipu mu je vsa gotovost popolnoma izginila; njuno dejanje, ki je končevalo njegovo izigravo in zabavni značaj, se mu je začelo zdeti nemogoče in nespodobno.

"Eh, ni bilo treba priti!" si je mislil in tu se je prvič jasno spomnil tega, kar je v razburjivi družbi z zanj nedosežno sijajnim Vološinom pozabil: "Saj bo zdaj prišla Lida!... Saj je to prav tista Lida, ki je občevala z njim, ki je no-seča po njem, mati njegovega lastnega bodočega otroka, ki se bo vendar na vsak način nekoč rodila! Kaj ji naj reče in kako naj jo pogleda?" Zarudin je plašno zastalo srce in mu kot težka gruča tičalo nekam navzdol.

"Kaj pa, če ona že ve!" si je mislil z grozo, ne da bi se več upal pogledati Marjo Ivanovno v obraz; ves se je začel nemirno premikati. Prižgal je cigareto, zmikal rami in nogi in oči so mu uhajale v stran.

"Eh, ni bilo treba priti!"

"Boste dalje časa pri nas?" je ošabno mrzlo vpraševala Marja Ivanovna.

"O, ne," je odgovarjal Vološin in nepriljubeno ter zasmehljivo gledal provincialno damo. Obrnil je dlan ter spretno postavil cigaro v kot, da je šel njen dim starki naravnost v obraz.

"Dolčas se vam bo zdelo pri nas... po Pitru..."

"Nikakor ne, zakaj... Meni tu zelo ugaja; veste, tako patriarhalno mestece..."

"Pa bi šli kaj iz mesta, pri nas so sijajne pokrajine... Pa kopanje in veslanje..."

"O, na vsak način..." je že dolgočasno in obenem zasmehljivo vzkliznil Vološin.

Pogovor se nikakor ni mogel razvneti. Bil je težak in neokusen kot smehljajoča se papirnata maska, izpod katere gledajo sovražno in dolgočasne oči. Vološin je začel pogledovati Zarudina, toda pomena njegovih pogledov ni razumel samo Zarudin, ampak tudi Sanin, ki jih je pazljivo opazoval izza ogla.

(Dalje prihodnjik.)

Lisjak

Ignazio Silone

7

Ko je naslednji dan Daniele zapazil, da prihaja Agostino, mu je šel naproti in ga pospremil v hišo; vstopila sta na isti strani, ki je bila obrnjena od sadojnjaka. Kajti v sadojnjaku se je sončil "inženir". Oba moža sta odšla v Luisino sobo. Tamkaj je lahko Bergamask, skrit za zastorom, mirno opazoval gosta, ne da bi tvegaj, da bi ga ta opazil.

Res je, on je — je šepnil Agostino. Potem pa je, maneč si roke, dostavil: "To pot nam vsaj ne bo ušel!"

—Kaj pa hočeš s tem reči? — ga je vprašal Daniele, ki se mu je čelo pomračilo.

—Hočem samo reči, da nam to pot ne bo ušel!

—Ti se pač lališ? — je odvrnil Daniele s takim glasom, da mu je Bergamask prisluhnil.

—Lisjak je v pasti. Ali ga naj pustimo uiti? — Sedaj imamo končno brez našega truda v rokah enega izmed tistih, ki ubijajo v Italiji po ječah in po kazenskih otokih naše ljudi. In sedaj naj pustimo, da nam po-

begne? ... je vzkipek Agostino. —V moji hiši je; moj gost je! —je mirno odvrnil Daniele.

—Špion! —je siknil Agostino.

—Bil je špion, sedaj je gost! —je z istim mirom odgovoril Daniele. —Ko je umiral, je poprosil, naj ga sprejmemo v naši hiši. Ozdravel je pri meni...

Agostino ni zaupal svojim ušesom.

—Čemu ti pomisleki? Saj veš, s kakšnimi sredstvi se fašisti bore proti nam, veš, da ne poznajo nikakršnih moralnih pomislekov.

—Vem — je odgovoril Daniele —in zato tudi nisem fašist!

—Radi naše morale smo bili tepeni!...

—In zato bomo zmagali! —je končal Daniele.

Sprico tolikšne trdovratnosti je Agostino samo zmajal z glavo.

—Koliko časa pa ostane še tu? —je vprašal nato.

—Morda teden dni, kajti še precej slab je...

—Torej se bova že še utegnila pogovoriti, preden nama poglene! — je dejal Bergamask.

Daniele je sklenil, da ne bo družini o vsem tem nič povedal; ni je maral vznemirjati. Tudi gostu ni nič pokazal. Sestra gospe Filomene, ki je bivala v Viri, je

pred kratkim dobila otročička. Daniele jo je nameraval z ženo in hčerko obiskati. Luisa in okrevajoči sta ostala sama doma.

—Že več tednov si pri nas in si nisi niti naše hiše prav ogledal! — je dejala dekle takozvane inženirju.

—To se je zgodilo samo zato, ker sem ves čas ležal v postelji — je odvrnil. Luisa mu je razkazala vse: shrambo, ki so bili v njej krompir, čebula, sadje in orodje za delo na vrtu. V prvem nadstropju ga je peljala v svojo sobo, ki je v njej začasno spala tudi Silvia. Gostovo pozornost je zbudila tu na steno pribita in z dvema rdečima papirnatima nageljema okrašena fotografija.

—Kdo je to? — je vprašal.

—Matteoti!...

Gost je sedel na stol.

—Kdo pa je Matteoti? — je vprašal nato.

—To je bil mož, ki je branil reveže in so ga fašisti zato ubili — je odvrnilo dekletce.

—Ali si ti antifašistinja?...

—Seveda!...

—In Silvia tudi?...

—Boli ko jaz... —In oče tudi?...

—Boli ko mi vsi... Ne z besedami, nego z dejanjem. —Potem

WITH VICTORY COMES PAIN

WOUNDED IN THE HEAD during the offensive that linked the Anzio beachhead with the main Allied lines in Italy, an American soldier is given blood plasma on the field. The scene is near Cassino, which was eventually captured. U. S. Signal Corps Radiophoto.

je Luisa razkazala gostu še drugo nadstropje.

—To je soba staršev...

—In tam, kaj je to? — je vprašal gost in pokazal na vrata.

—Tu je vstop prepovedan...

Oče ne dovoli. Tam je mnogo papirjev in ne mara, da bi jih kdo zmešal... Luisa in gost sta se vrnila na vrt. Pol ure je hodil mož po vrtni stezi sem in tja, sem in tja. Potem je odločno stopil k Luisi in dejal:

—Ali bi nesla brzojavko na pošto?...

—Dal je dekletu besedilo ter denar in pristavil:

—Truden sem, grem takoj spat...

Ko je naslednje jutro prinesla Silvia gostu zajtrk, je zaman trkala na njegova vrata. Zmeraj je znova potrkala, a odgovora ni dobila. Vrata so bila zaklenjena.

Silvia je bila prepričana, da se je zgodila nesreča, zato je začela klicati, da je vsa družina prihitela. Daniele je vdrl v sobo. Gosta ni bilo v njej. Postelja je bila nedotaknjena. Kovčegi so izginili.

—Odšel je! — je zaklicala Silvia.

—Odšel je, ne da bi se poslovil — je pristavila Luisa.

—Ze sinoči je odšel — je pripomnila gospe Filomena in pokazala na posteljo. Z dvema skokoma je bil Daniele v drugem nadstropju in takoj nato so ženske zaslišale, kako je jezno kričal:

—Tat!... Lopov!... Izdajalec!...

—Odnese! mi je vse papirje! — Tako je divjal Daniele, zadet do smrti. Zenske so odhitele navzgor. Vsa sobica je bila v neredu. Predali so ležali preobrnjeni na tleh.

Tedaj se je prikazal Agostino. Ničesar se ni vedel, pa je bil vključ temu bled in razburjen.

—Sinoči — mu je dejal Daniele — je špion pogrebnik in je v naši odsotnosti vzel s sabo mnogo mojih papirjev, med njimi vse o prometu preko meje... Treba je, ne da bi minuto izgubili, obvestiti vse prizadete...

—Davi — je odgovoril Agostino — so prijeli na postaji v Luinu dvajset sezonskih delavcev. In sicer tiste, ki prihajajo čez dan v Švico na delo in se zvečer vračajo v Italijo!...

Silvia je brezdušno zrla v očeta in Agostina, kakor bi bilo vse to izmišljeno, kakor bi bil to samo teater.

—Ne, ne — je začela stokati — vse to ni res!... Vse to je samo šala! Agostino, za božjo voljo, reci mi, da ni res!...

Daniele je stisnil zobe:

—Tako moramo premisliti, kako rešiti tiste, ki jih špion še ni utegnil zgrabiti! — Z Agostinom sta hitro odšla.

Pozno zvečer se je Daniele vrnil.

Mati Filomena in Luisa sta sedeli ob kamini, Silvia je čepela na zaboj, prav v ozadju temne kuhinje.

—Davi, že na vse zgodaj — je rekel Daniele pod kuhinjskimi vrati — so zgrabili vse naše tiho-tapce. Opoldne so zaplenili zbirko knjig v Brissagu. Policija je bila pri Caterini. Zdi se, da je

Agostino aretiran in bo najbrže izgnan. In tu? Ali k nam še ni bilo policije?

—Ne! — je odgovorila Filomena.

Daniele je sedel na prag.

Približala se je noč, na lahki zvezdnati poti. Petelin je prvič zapel, a nihče se ni zmenil, da bi odšel spat; nihče ni maral iti mimo prvega nadstropja, kjer je oni do večerj stanoval. Petelin je drugič zapel. Mati in mlajša hčerka sta še dalje sedeli ob kamini, starejša hčerka je čepela v ozadju temne kuhinje na zaboj in oče na pragu. Bilo je, kakor bi stražili pri mrliču, kakor bi kdo umrl. Petelin je tretjič zapel.

Tedaj pa je nočno tišino presekala presunljiv živalski krik, podoben bolesteremu pasjemu laježu, nato pa je sledilo dolgotrajno kokošje kokodakanje. Daniele je poskočil, šel preko vrta in hotel h kokošnjaku. Tam je zapazil lisjaka, ki mu je ena noga tičala v past. Žival je pokušala osvoboditi ujetu nogo, da je prosto nogo opirala ob past in krivila hrbet. Ko je zapazil lisjak, da prihaja človek, je začel divje skakati na desno in levo, čeprav ga je veriga, ki je bila z njo past pritrjena, močno ovirala.

—Končno! — je z divjim glasom zahropel Daniele. Zagrabil je za sekiro, ki je bila naslonjena ob kokošnjak, in je s silnimi udarci tolkel po živali, kakor bi mu šlo za posekanje hrasta. Tolkel jo je po glavi, po hrbtu, po trebuhu, po nogah, zmeraj znova, kakor norec. Tolkel je po lisjaku še potem, ko je bila žival že docela razkosana, ko je bila že zmleta v krvavo gmoč.

Prevedel Talpa.

(Konec)

Razni mali oglasi

KUCHARICA

izkušena, z dobrimi priporočili za malo družino v Glencoe. 2

"blocka" od postaje. Transportacija plačana. \$35.00 na teden.

Telefon State 3421. Med tednom kličite med 9. in 11:30 zjutraj ali od 12:30 do 4. popoldne.

POTREBUJEMO AUTO-MEHANIKI zlagatelje in učence.

75c do \$1.00 na uro, čas in pol za nadurno delo. Delo 48 ur v tednu. Nujna industrija. Povojna bodočnost, dobro delovno stanje. Oglasite se na: 1900 So. State Street.

Potrebuje "Bench experience"

Vlavarje

izkušene za delo na benču za vliivanje bron

DOBRO DELOVNO STANJE

Bosworth Foundry

1759 NO. BOSWORTH

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Razni mali oglasi

PRODA SE 3x6 sobna zidana hiša. Parna gorkota, Stoker. 2 kari garaža. Polovično naplailo: 1241 N. Wolcott Ave.

NA PRODAJ posestvo. Po zmerni ceni, na 1438 N. Bosworth Ave.

PRODA SE—Grocerija in mesnica s ali brez posestva. Zidana 3 stan. hiša. Trgovina 22 let. 1937 Armitage.

KUHARICA-HIŠNA. \$25.00 Pisatelj, žena in otrok

Izkušena ženska; 8-sobni apt. Nič težjega čiščenja; ima drugo pomoč; sobo s kopaljo in radiom. Priporočila potrebna; mora govoriti angleško: Kenwood 3448.

Blagajničar in pomožni knjigovodja Trgovina sadja na debelo Dobra plača Sam Tockman, 922 West Randolph

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Razni mali oglasi

ŽENSKÉ srednje starosti za pranje v bolnišnici. Ženske za pobiranje in umivanje posode. Dobra plača in hrana. Sobo ako želite. Oglasite se na: 518 No. Austin Blvd., Oak Park, Ill.

DEKLETA IN ŽENE Za likanje srajc. Zaslužite do 60c na uro; stalno ali delno delo NORTH CHICAGO LAUNDRY 2901 CLYBOURN AVENUE

POTREBUJEMO ČEVJARJA STANDARD WESTERN SHOE REPAIR CO. 104 NO. DEARBORN ST.

MOŠKI IN MLADENČI Zaslužite od 65c do 95c na uro—Nujna industrija, stalno ali delno delo NORTH CHICAGO LAUNDRY 2901 CLYBOURN AVENUE

MOŠKI srednje starosti in starejši za delo v pralnici. Pobiranje in umivanje posode. Dobra plača in hrana. Sobo ako želite. Oglasite se na: 518 No. Austin Blvd., Oak Park, Ill.

POTREBUJEMO

ŽENSKÉ ZA ČIŠČENJE

Napravite svoj delež v vojni industriji Starost 18 do 50 let

Stalno delo sedaj in po vojni.

Stalno, ali samo delni čas

Izredno dobra plača

Povišanje po šestih mesecih

Zglasite se na:

Employment Office

1250 Milwaukee Avenue

ali na

516 W. Jackson Blvd.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

112KVV

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čestitke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ/DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

.... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerna, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov: SNPJ PRINTERY

2857-58 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 4004

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijeto eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, ga člane ali nečlane \$4.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri vpisu \$1.20 za tednik, se jim to prijete k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vada lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročene na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveti. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zračk. dravne in Kanado \$4.00 Za Chicago in okolice je \$7.50

1 tednik in 4.00 1 tednik in 6.50

2 tednika in 3.00 2 tednika in 5.10

3 tednika in 2.40 3 tednika in 3.90

4 tednika in 1.20 4 tednika in 2.